O‘ZBEKISTON TARIXINI O‘QITISHDA MILLIY G‘URUR VA VATANPARVARLIK TARBIYASINING O‘RNI

To`xtaqulov Sardor Xasan o`g`li
Muborak tuman “Barkamol avlod” bolalar maktabi direktor o`quv va tashkiliy masalalari bo’yicha o`rinbosari

Received: 05.10.2025
Revised: 06.10.2025
Accepted: 07.10.2025

Kalit so‘zlar:
tarix ta’limi, milliy g‘urur, vatanparvarlik, tarixiy xotira, pedagogik texnologiyalar, milliy qadriyatlar.

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston tarixini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarda milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tarix fani — nafaqat o‘tmishni o‘rgatuvchi, balki yosh avlodni milliy qadriyatlar, tarixiy meros va ajdodlar jasoratiga hurmat ruhida tarbiyalovchi muhim fan sifatida ko‘riladi. Maqolada dars jarayonida milliy o‘zlikni anglash, tarixiy manbalarni tahlil qilish, qahramonlik misollarini o‘rganish hamda interaktiv metodlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning vatanparvarlik tuyg‘ularini kuchaytirish yo‘llari ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida o‘quvchilarda tarixiy xotira, milliy birlik va g‘urur hissini uyg‘otishning samarali usullari tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston tarixini o‘qitishda tarbiyaviy yondashuvlarni yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Ключевые слова:
историческое образование, национальная гордость, патриотизм, историческая память, педагогические технологии, национальные ценности.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты формирования национальной гордости и патриотизма у учащихся в процессе преподавания истории Узбекистана. История считается важным предметом, который не только познаёт прошлое, но и воспитывает молодое поколение в духе уважения к национальным ценностям, историческому наследию и мужеству предков. В статье показаны пути укрепления патриотических чувств учащихся посредством понимания национальной идентичности, анализа исторических источников, изучения примеров героизма и использования интерактивных методов на уроке. Также анализируются эффективные методы воспитания исторической памяти, национального единства и

`

гордости у учащихся с использованием современных педагогических технологий. Результаты исследования послужат дальнейшему совершенствованию образовательных подходов в преподавании истории Узбекистана.

Keywords:
history education, national pride, patriotism, historical memory, pedagogical technologies, national values.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of the formation of national pride and patriotism in students in the process of teaching the history of Uzbekistan. History is considered an important subject that not only teaches the past, but also educates the younger generation in the spirit of respect for national values, historical heritage and the courage of ancestors. The article shows ways to strengthen students' patriotic feelings through the understanding of national identity, analysis of historical sources, study of examples of heroism, and the use of interactive methods during the lesson. It also analyzes effective methods for instilling historical memory, national unity and pride in students using modern pedagogical technologies. The results of the study will serve to further improve educational approaches in teaching the history of Uzbekistan.

Kirish. Bugungi globallashuv jarayonida yoshlarning ma’naviy dunyoqarashi, milliy o‘zlikni anglash va tarixiy xotirasini shakllantirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Har bir xalqning milliy g‘ururi, o‘z tarixiga bo‘lgan hurmati va ajdodlar merosiga sadoqati uning kelajagini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekiston tarixini o‘qitish nafaqat o‘tmishdagi voqealarni yoritish, balki o‘quvchilarda vatanparvarlik, fuqarolik mas’uliyati va milliy qadriyatlarga hurmat ruhini singdirishning samarali vositasi hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o‘z nutqlarida ta’lim tizimini insonparvarlik, milliy g‘oya va tarixiy xotira tamoyillari asosida rivojlantirish zarurligini ko‘p marotaba ta’kidlab o‘tgan. Ayniqsa, “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asarida yoshlar ongiga milliy qadriyatlar, tarixiy meros va ajdodlar jasoratini singdirish orqaligina yuksak ma’naviyatli, vatanparvar avlodni tarb`iyalash

`

mumkinligi qayd etiladi. Bu esa tarix fanining zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rnini yanada oshiradi. Prezident Shavkat Mirziyoyev o‘z asarlarida yoshlarni milliy g‘oya va tarixiy xotira ruhida tarbiyalash zarurligini ta’kidlab, shunday yozadi: *“Biz yoshlarimizni tariximiz, madaniyatimiz va milliy qadriyatlarimiz ruhida tarbiyalamasak, kelajagimizni yo‘qotishimiz mumkin.”* [1] Tarix o‘qitish jarayonida milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirish — o‘quvchilarda tarixiy ongni, ajdodlarimizning jasorati, ilm-fan va madaniyatga qo‘shgan hissasini chuqur anglashni talab etadi. Tarix o‘qituvchisining vazifasi faqat faktlarni yod oldirish emas, balki har bir tarixiy hodisaning ma’nosini anglatish, undagi milliy birlik va o‘zlikni his etishga undovchi g‘oyani yetkazishdan iboratdir. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv o‘qitish metodlari, multimedia vositalari hamda tarixiy manbalar bilan ishlash ko‘nikmalari yordamida o‘quvchilarni faol fikrlashga, tarixiy saboqlardan xulosa chiqarishga va milliy qadriyatlarni qadrlashga o‘rgatish muhimdir. Bugungi kunda tarix darslari o‘quvchilarda faqat bilim emas, balki ma’naviy tarbiya, fuqarolik pozitsiyasi va yurtga sadoqatni shakllantiruvchi muhim jarayon sifatida qaralmoqda. Shu sababli, ushbu maqolada O‘zbekiston tarixini o‘qitishda milliy g‘urur va vatanparvarlik tarbiyasining o‘rni, unga ta’sir etuvchi omillar, pedagogik va psixologik yondashuvlar hamda zamonaviy metodlardan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, bugungi ta’lim tizimida milliy ongni mustahkamlash, yoshlarni tarixiy merosga hurmat ruhida tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining ajralmas qismi sifatida qaralmoqda.

Adabiyotlar tahlili. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalarni ta’lim tizimiga integratsiya qilish masalasi jahon miqyosida ilmiy tadqiqotlarning markaziy yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Raqamli jamiyatda zamonaviy o‘qitish texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi, o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi

[1] (Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O‘zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – B. 112).

`

interaktiv muloqotni kuchaytirish, o‘qitish jarayonini individuallashtirish hamda ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga qaratilgan. O‘zbekiston Respublikasida ham raqamli ta’lim tizimini rivojlantirish masalasi davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylangan. Prezidentning 2020-yil 28-apreldagi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi farmoni bu boradagi tashkiliy-huquqiy asoslarni belgilab berdi. Ushbu strategiyada ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda zamonaviy o‘quv platformalarini yaratish vazifalari belgilangan.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qitish texnologiyalarini raqamlashtirish nafaqat ta’lim samaradorligini oshiradi, balki talabalarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va ijodkorlik qobiliyatlarini ham kuchaytiradi (Anderson & Dron, 2019). Raqamli o‘qitish usullari orqali talabalarning motivatsiyasi oshadi, o‘qituvchi esa o‘quv jarayonini nazorat qilishda va individual yondashuvni amalga oshirishda qulaylikka ega bo‘ladi (Johnson et al., 2021).

Shuningdek, mahalliy olimlardan A. Jo‘raev (2022) o‘z tadqiqotida raqamli ta’lim muhitining pedagogik va psixologik jihatlarini tahlil qilib, o‘qituvchi faoliyatida interaktiv texnologiyalarning ahamiyatini alohida ta’kidlagan. Unga ko‘ra, raqamli vositalar o‘quvchi faoliyatini faollashtiruvchi va natijaga yo‘naltirilgan o‘qitish modelini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Yuqoridagi manbalardan kelib chiqib, shuni ta’kidlash mumkinki, raqamli jamiyatda zamonaviy o‘qitish texnologiyalaridan foydalanish ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, o‘qituvchilarni raqamli kompetensiyalarga ega mutaxassislarga aylantirish va o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yangi bosqichga olib chiqishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Munozara. O‘zbekiston tarixini o‘qitishda milliy g‘urur va vatanparvarlik tarbiyasining o‘rni haqida fikr yuritilayotganda, bu jarayonni faqat ma’naviy yoki g‘oyaviy yo‘nalishda emas, balki zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida ham tahlil qilish zarur. Ayni paytda, tarix darslari o‘quvchilarda tarixiy xotira va milliy

`

o‘zlikni shakllantirishda muhim rol o‘ynayotgan bo‘lsa-da, bu jarayonning samaradorligi ko‘p jihatdan o‘qituvchining yondashuvi, metodik tayyorgarligi va o‘quvchilar bilan o‘zaro muloqotiga bog‘liq. Ba’zi tadqiqotchilar, jumladan, S. Ochilov milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ulari tabiiy tarzda emas, balki tarbiya jarayonida shakllanishini ta’kidlaydi. Shu nuqtayi nazardan, tarix darslari o‘quvchilarni milliy qadriyatlar bilan tanishtirish, ajdodlar jasoratini misol qilib ko‘rsatish, ularning tarixiy ahamiyatini tahlil qilish orqali bu hislarni uyg‘otishi lozim. Ammo amaliyotda bu jarayon har doim ham yetarli darajada amalga oshmaydi. Ba’zi o‘qituvchilar tarixni faktlar majmuasi sifatida taqdim etadi, natijada darsning tarbiyaviy jihati so‘nib qoladi. Professor S. Ochilov milliy g‘urur va vatanparvarlikni shakllantirishda tarbiya tizimining o‘rni haqida shunday fikr bildiradi*: “Milliy ong va vatanparvarlik tuyg‘usi inson tafakkurida tabiiy ravishda emas, balki ma’naviy tarbiya jarayonida shakllanadi.”*[2] Shu bilan birga, A. Jo‘rayev (2019) tarix ta’limiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali o‘quvchilarda vatanparvarlik hissini kuchaytirish mumkinligini ta’kidlaydi. Unga ko‘ra, o‘quvchilarning tarixga qiziqishini oshirish uchun rolli o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, tarixiy debatlar va multimedia vositalaridan foydalanish zarur. Bu metodlar o‘quvchilarga o‘tmishdagi voqealarni chuqurroq tushunish, o‘z fikrini mustaqil ifoda etish va tarixiy hodisalarga shaxsiy munosabat bildirish imkonini beradi. A. Jo‘rayev tarix ta’limida zamonaviy metodlarning ahamiyatini ta’kidlab, quyidagicha yozadi: *“Innovatsion texnologiyalar tarix fanini o‘qitishda o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tarixiy tahlil va vatanparvarlikni uyg‘otuvchi vosita bo‘lib xizmat qiladi.”*[3]

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotning metodologik asosini O‘zbekiston Respublikasining ta’lim va ma’naviyat sohasidagi me’yoriy hujjatlari, Prezident Sh.M. Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asari, shuningdek, tarix ta’limi bo‘yicha ilg‘or ilmiy-pedagogik qarashlar tashkil etadi. Tadqiqotning

[2] (Ochilov S. **Mustaqillik ma’naviyati va tarbiya asoslari.** – Toshkent: O‘qituvchi, 1997. – B. 74).
[3] (Jo‘rayev A. **Tarix fanini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – B. 56).

`

maqsadi — tarix fanini o‘qitishda milliy g‘urur va vatanparvarlik tarbiyasining nazariy asoslarini ochib berish, amaliy yo‘nalishdagi samarali metodlarni aniqlash va ularni dars jarayoniga tatbiq etishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida quyidagi **metodlar**dan foydalanildi:

Nazariy tahlil metodi — milliy g‘urur, vatanparvarlik, tarixiy ong va tarbiya tushunchalariga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, davlat dasturlari hamda xalqaro hujjatlar tahlil qilindi. Ushbu metod orqali mavzuga oid ilmiy konsepsiyalar o‘rganilib, asosiy g‘oyaviy yo‘nalishlar aniqlab olindi.

Tarixiy-qiyosiy metod — O‘zbekiston tarixini o‘qitishning turli davrlaridagi yondashuvlar, dars mazmuni va ta’lim maqsadlari qiyosiy tahlil qilindi. Mustaqillikdan oldingi va keyingi davr tarix darsliklari o‘rtasida milliy g‘oya va vatanparvarlik mazmunining o‘zgarishi o‘rganildi.

Pedagogik kuzatuv va tahlil metodi — tarix darslarida o‘quvchilarning faolligi, milliy qadriyatlarga bo‘lgan munosabati va vatanparvarlik hissining shakllanish jarayoni kuzatildi. Bu orqali o‘qituvchilarning metodik faoliyati hamda o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqish darajasi tahlil etildi.

Sotsiologik so‘rov metodi — umumta’lim maktablari va akademik litsey o‘qituvchilari o‘rtasida o‘tkazilgan so‘rovnomalar orqali tarix ta’limida milliy g‘ururni shakllantirishga oid amaliy muammolar va takliflar o‘rganildi. So‘rov natijalari dars jarayonini takomillashtirishga doir xulosalar ishlab chiqishda qo‘llanildi.

Eksperimental metod — ayrim sinf guruhlarida tarix darslarida vatanparvarlik mavzusiga bag‘ishlangan interaktiv o‘qitish metodlari (rol o‘ynash, tarixiy debatlar, multimedia taqdimotlari) sinov tariqasida qo‘llanildi va natijalari tahlil qilindi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, O‘zbekiston tarixini o‘qitishda milliy g‘urur va vatanparvarlik tarbiyasining o‘rni beqiyos ahamiyatga ega. Tarix fanini o‘qitish nafaqat o‘quvchilarga tarixiy jarayonlar haqida bilim beradi, balki ularda o‘z millatining o‘tmishiga hurmat, yurtga muhabbat,

`

ajdodlarga faxr va milliy o‘zlikni anglash tuyg‘usini ham shakllantiradi. Ta’lim jarayonida interaktiv metodlardan, tarixiy manbalardan, milliy qahramonlar hayotidan namunalar keltirish orqali o‘quvchilarning vatanparvarlik hissini yanada mustahkamlash mumkin. Shuningdek, tarix darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, tarixiy voqealarni tahlil qilishga o‘rgatish ularning ma’naviy kamoloti uchun muhim omil hisoblanadi. Milliy g‘urur va vatanparvarlik tarbiyasi O‘zbekiston tarixini o‘qitishning ajralmas tarkibiy qismidir. Bu jarayon orqali yosh avlod o‘z tarixiga befarq bo‘lmagan, Vatan taqdiri uchun mas’uliyatni his etadigan, fidoyi va ongli fuqarolar bo‘lib voyaga yetadi. Shu sababli tarix o‘qituvchilari o‘z faoliyatida milliy qadriyatlarni targ‘ib etish, o‘quvchilarni Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashni doimiy ustuvor vazifa sifatida ko‘rishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi.* – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Ergashev A., Abdullayev Sh. *Tarix ta’limining nazariy asoslari.* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Ochilov S. *Mustaqillik ma’naviyati va tarbiya asoslari.* – Toshkent: O‘qituvchi, 1997.
4. Jo‘rayev M. *O‘zbekiston tarixi ta’limida innovatsion yondashuvlar.* – Toshkent: Istiqlol, 2022.
5. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives.* – Paris, 2020.
6. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
7. Xo‘jayev A. *Tarix ta’limida ma’naviy qadriyatlar va vatanparvarlik g‘oyalari.* – Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2020.
8. Rasulov B. *Milliy g‘urur va tarix ta’limining tarbiyaviy ahamiyati.* – “Ta’lim va tarbiya” jurnali, №2, 2021.
9. Azizxo‘jayev N.N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.* – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.

`